

ԲԱՎԱՐՔԱՆԵՆ ՏԵՍՈՒՐԱՐԻՆ

Վիճառ, 30 Ապրիլ, 1894:

Եւրոպայի վեհապետաց ուղեւորութիւններն այս ամսոյս մէջ կը շարունակուին: Գուլիելմոս Բ. Գերմանիոյ կայսրն Ապպացիայէն ամսոյս 6ին Փոլա երթալով աստորիական ծովային զինանոցն այցելեց, եւ յետոյ՝ 7ին Վենետիկ գնաց յայցելութիւն իւր դաշնակից Հոմբերտոս իտալիոյ թագաւորին: Հոմբերտոս օր մը յառաջ Նոյն քաղաքն եկած էր իւր սեծափառ հիւրն ընդունելու համար: Կայսրն երկու օր Վենետիկ մնաց՝ քաղաքին նշանաւոր տեղերը պտտեցաւ: Երկու վեհապետներն իրարմէ բաժնուելէն ետեւ Հոմբերտոս թագաւորը Փիորոնցա գնաց այցելութիւն մ'ընելու Անգղիոյ թագուհոյն, որն որ շաբաթ մը յառաջ այն քաղաքը գացած էր. իսկ Գուլիելմոս կայսրն Ապպացիա դարձաւ, քանի մը օր եւս ընտանեացը բովը կեցաւ եւ 13ին Վիեննա եկաւ՝ ի փոխադարձ այցելութիւն Փրանկիսկոս Յովսէփ կայսր: 17ին Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ վեհապետաց տեսակցութիւնն եղաւ Գոպուրկ քաղաքն՝ ուր երկուքն ալ գացած էին Հետտէնի դքսին հարսանեաց ներկայ գտնուելու համար: Հոն գացած էին նաեւ Ռուսիոյ թագաժառանգն եւ ուրիշ քանի մի Մեծ դքսեր, եւ հարսանեաց երկրորդ օրը թագաժառանգը նշանուեցաւ նորապսակ դքսին Ալիքս քրոջը հետ: Վեհապետաց այս սիրալիւր տեսակցութիւններն երաշխաւորութիւն են եւրոպական խաղաղութեան:

Գաղղիա գլուկ չմաց այս քաղեկամական ցոյցերէն: Աւստրիոյ կայսրը Գաղղիոյ հողին վրայ անցուցած օրերուն զոհուածին յայտնելու համար հասարակապետութեան զանօրեցուն Ս. Ստեփանոսի մեծ շքանշանը տուաւ, զոր աստորիական ղեսպանը ամսոյս սկիզբը մեծ անդիսութեամբ անոր տարաւ: Կայսրը Գաղղիոյ հարապալին ծովագերաց պաշտօնատեսարց ալ գանազան շքա-

նշաններ շնորհեց: Բայց այս ամէն տեսակ զեղեցիկ տուրքերով օժտեալ երկիրը դեռ կը տառապի անիշխանականաց խլրտումէն: Ամսոյս 4ին դարձեալ բուժմը մը պայթեցաւ ծերակուտին դիմաց գտնուած Փօայոյ սրմանոցին մէջ, որմէ շատեր վիրաւորուեցան եւ երեք հոգի ծանրապէս: Այս ետքիներէն մէկն է Թայլեար մատենագիրը, որն որ մինչեւ այս ատեն անիշխանականաց ոճրագործութիւնները կը ջատագովէր ու կը քաջալերէր: Եւ որովհետեւ այս չարագործներն իրենց ապաստանարան ըրած են Անգղիոյ եւ Սպանիոյ երկիրներն առանց այս երկիրներն ալ անվաստ թողլու, երեք տէրութիւնները միաբանեցան անոնց վրայ խստիւ հսկելու: Ինքց ալ անգղիական ոստիկանութիւնն անոնց գլխաւորներէն քանի մը հոգի ծերեակալեց:

Սպանիա ամսոյս 11ին խորհրդանոցին առջեւ դրաւ, Մեխիլայի նկատմամբ Մարոքոյի տէրութեան հետ եղած բանակցութիւնները՝ որոնց յաջող վերջ տուաւ Մարթինէզ Բամիոս զօրապետը: Փոքր կայծ մըն էր որ մեծ հրդեհ կը սպառնար: Սպանիացիք Մարոքոյի երկրին մէջ Մեխիլա բուսած թերթաբաղաւն ունին, որուն մտներն սկսած էին ամբողջ մը շինել: Տեղացի Ռիֆ-Բապիլներն ասոր չհամբով գործավարներուն վրայ յարձակեցան եւ զանոնք Մեխիլա փախցուցին: Սպանիա անոնց դէմ՝ զօրք խաւրեց, բայց Բապիլներն այն զօրքն ալ զարկին եւ Մեխիլայի մէջ խստիւ պաշարեցին: Ան ատեն Սպանիա ստիպուեցաւ ուրիշ բանակ մը պատերազմին ասպարէզը խաբել Մարթինէզ Բամիոս սպարապետին զօրապարտութեամբը: Ասի Մեխիլա հասնելուն պէս Բապիլները խոնարհեցուց, եւ Մարոքոյի տէրութիւնէն յանցաւորաց պատժուիլն ու եղած ծախուց հատուցումը պահանջեց: Իր քաղաքագիտական մարտարութեամբն ու հաստատութեամբն երկուքն ալ ընդունեցաւ եւ ամսոյս 21ին Մատրիտ դարձաւ ուր մեծ ծաղանօք ընդունուեցաւ: Մարոքոյ յանձն առաւ 20 միլիոն ֆեռնէթա վմարեթ, որոնց 5 միլիոնը կանխիկ:

Հունգարիա՝ Բոլոյթին թաղման դրդիւնէն ետքն, օրէնսդրական գոր-

ծունէութիւնը շարունակեց եւ կառավարութեան առաջարկած քաղաքական ամուսնութեան օրէնքը խորհրդանոցէն երեւելի մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ: Խնդիրը աւագանւոյն ժողովքին անցաւ:

Սերովիայի պաշտօնէից մէջ կարծեաց տարածայնութիւն մտնելով Սիմիչ պաշտօնէից գահերէցը հրաժարեցաւ եւ դարձեալ Վիեննա դեսպան գնաց. իսկ տեղն անցաւ Նիկողայովիչ՝ որն որ ներքին գործոց պաշտօնեայ էր:

Եգիպտոս ալ դահիճի փոփոխութիւն եղաւ. գլխաւոր պաշտօնեայն Ռիազ փաշան իւր հրաժարականը տալով փոխարքան գնայազգի Նուպար փաշան՝ առաջին պաշտօնեայ անուանեց:

Պրագիւիոյ անցած տարւան Սեպտ. 7ին սկսած քաղաքական պատերազմը վերջապէս կառավարութեան յաղթութեամբը վերջացաւ 8 ամիս երկիրը տակն ու վրայ ընծելն ետեւ: Այս ապրտամբութեան դրօշը բացած էր Տէ Մելլո ծովապետը, որուն հետ հետգնեւէ միացան Սալտանեա եւ Տա Կամմ ծովապետները հետերնին ունենալով տէրութեան բոլոր նաւատորմիդը, եւ երեքը միատեղ գացին Ռիփի տէ Ժաներոյ մայրաքաղաքը ծովէն պաշարեցին: Իրենց ապստամբութեան պատրուակն էր որ Փոնտեկա հասարակապետութեան գահերիցուն մահուանէն ետքը Փիեռլոնոյ փոխ-գահերէցը կառավարութեան սանձը ձեռքն առնլով իսկոյն նոր գահերիցու ընտրութիւն չէր հրատարակած, թէպէտ եւ գիտէին իրենց Սահմանադրութեան որոշումը թէ՛ երբ գահերէց մը իւր գահերիցութեան ժամանակը մտնի՝ գահերիցութեան չորեքամեայ շրջանին մնացորդը պիտի լրացրէ փոխ-գահերէցն իբրեւ պետ տէրութեան: Կոռույն ըսն պատճառն էր ցամաքային եւ ծովական զօրաց մէջ եղած նախանձը: Փոնտեկա եւ Փիեռլոնոյ ցամաքային սպարապետները ըլլալով՝ ծովականք կը տրտնջէին թէ ամէն բանի մէջ միշտ ցամաքայինը յառաջ կը տարուին, եւ ծովականք ետ կը մնան: Պատերազմն ի սկզբան դանդաղ կ'երթար, որովհետեւ կառավարութիւնը նաւ չունենալուն՝ պաշտպանողական դիրք մը ընդնելու ստիպուած էր. հետուէն միայն

մերթ ընդ մերթ իրար կը ռմբակոծէին: Բայց երբ կառավարութեան Միացեալ Նահանգներուն գնած նաւերն աղէկ սպառազինած մայրաքաղաքին մօտեցան՝ չեղդերն սկսան նաւատորմին վրայ սաստիկ կրակ ընել: Ծովապետները վախնալով որ երկու կրակի մէջ չընտելին՝ անձնատուր ըլլալ ուզեցին, բայց պայմանաւ, որ իրենց թողոյի եւրոպա երթալ եւ ապստամբաց անլիչաշարութիւն (anarchie) խոստացոյի: Կառավարութիւնը պահանջեց որ առանց պայմանի անձնատուր ըլլան եւ զնդակոծութիւնն աւելի եւս սաստկացոյց: Այն առնն ծովապետներն ու պաշտօնականներն հոն գտնուած եւրոպական նաւերու մէջ անցան, իսկ զինուորներն ու նաւաստիներն նաւատորմիով անձնատուր եղան: Ազրտամբ ծովապետները փորձեցին պատերազմը Պրագիւիոյ հարապակին նահանգներու մէջ փոխադրելու, ուր առ ժամանակեայ կառավարութիւն մը դրուած էր, բայց չլայողեցան. կառավարութեան զօրքն ու նաւատորմիդն հոն հասան, երկիրն հպատակեցուցին եւ մուսցած քանի մ'ապստամբ նաւերը քիչ մը դիմադրելէն ետեւ՝ անձնատուր եղան, իսկ ապստամբ ծովապետները Ուրուկուա ելան գէնքերնին վար դնելով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՌԻՍԻՒՄԵՆԵՆ

ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ — Ազգայն երգեր ի Փեթթէն ուսուցչապետէ. 133:

ՀՆԱՆՈՍԱԿԱՆ — Ռայնէր Արքիդքսին պապիրոսները. 137: — Այբարատեան արձանագրութիւնը. 140:

ՌԺՇԿԱԿԱՆ — ԺԲ. Անբարապտին (զեղազործութիւն). 141:

ԿԵՆՆԻԳՐԱԿԱՆ — Մառթէոս Մամուրեան. 145:

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Սեկունդոս իմաստասէր. 149:

ԼԵՋՈՒՄԻՆԱԿԱՆ — Յուսկան փոխառեալ բառը հայերէնի մէջ. 155:

ՌԱՆԱԽՐԱԿԱՆ — ԻՆՆԱԿ քրիւն ևն երիտասարդները. 167:

ՐԱՆԱՏԵՋԻԿԱԿԱՆ — Մարգարիտ եւ արտասուց. 160: — Ոստիւն առիւծու. 160: — Եկբանինն ու գող մանուկը. 161:

ՍԵԼԵԿԵԼԵ

Նոցաւորը. 161: — Մանրաւորը. 162: — Տնեսեսական. 162:

ԳՐԱԴՐԱԿԱՆ ՏԵՍԻՍԻԹԻՒՆ 163:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԵՒ ՊԱՏԱՄԱՆԱՏՈՒ ՆՈՐԱԳԻՐ
4. ԲԱՓԱՅԵԼ Վ. ՊԱՐՈՆՉ

ՎԻԵՆՆԱ. ՄԻԻԹՈՐԵԱՆ 8 ՊԱՐԱՆ